

Пандемия жағдайында мектептегі білім беру жүйесіне әлеуметтанулық талдау

Аңдатпа. Мақала пандемия кезіндегі орта білім беру нысандарының білім сапасына жүргізілген әлеуметтанулық зерттеу жұмысының нәтижесіне арналған. Зерттеудің мақсаты мектептегі білім беру сапасына қанағаттанушылық деңгейін анықтау және қазіргі жағдайдағы білім беру жүйесінің проблемаларын анықтау болды. Бар тәжірибеге және білім беру саласының қашықтықтан оқыту нысандарын пайдалануға белгілі бір дайындығына қарамастан, «онлайн» режиміне жаппай көшу мұғалімдер үшін де, оқушылар мен олардың ата-аналары үшін де бірқатар проблемалар туғызды. Зерттеу елде коронавирустық инфекцияның таралуын тежеу қажеттілігіне байланысты өзін-өзі оқшаулау режимі жағдайында мектепте қашықтықтан оқытуды жүзеге асырудың нәтижелеріне әлеуметтанулық талдау. Практикалық маңыздылығы осындай штаттан тыс жағдайлар туындаған кезде де, Қазақстан Республикасының 2030 жылға дейінгі ұлттық даму мақсаттарын одан әрі іске асыру барысында: цифрлық трансформация, экономика мен әлеуметтік саланың, оның ішінде білім берудің «цифрлық жетілуіне» қол жеткізу кезінде теңгерімді және басқарушылық шешімдер қабылдау үшін білім базасы мен негіздерді қалыптастырудан тұрады.

Түйін сөздер: қашықтықтан оқыту, онлайн, жалпы білім беретін мектеп, мұғалім, ата-аналар, оқушылар, COVID-19.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6895-2022-140-3-497-505>

Кіріспе

Бүгінде қашықтықтан оқытудың қандай да бір элементтері әлемнің барлық дерлік елдерінің білім беру жүйелерінде бар және зерттеушілердің, әсіресе оның ерекшеліктерін, даму заңдылықтарын зерделеу, әдіснамалық бағдарларды анықтау саласында жиі назар аударады. Отандық және шетелдік ғылыми әдебиеттерде әртүрлі теориялар мен тұжырымдамалар қалыптасты (Б. Холмберг, эмпатияға негізделген қашықтықтан оқыту теориясы; оқушы М.Г. Моордың трансактілік қашықтық және автономия теориясы;

«Индустрияландыру процесінің қоғамның түрлі салаларына әсерінің нәтижесі» ретінде қашықтықтан білім берудің пайда болуын негіздеген О. Петерстің индустрияландыру тұжырымдамасы және т.б.). Ресей ғылыми қоғамдастығында ХХ ғасырдың 90-шы жылдарында оны деректерді игерудің қазіргі заманғы техникалық құралдары бар ақпараттық-білім беру ортасы ретінде қарастыратын қашықтықтан оқыту моделі әзірленді. Ал Б. Холмбергтің қашықтықтан оқыту теориясы «эмпатикалық тәсілге» негізделген. Б.Холмбергтің пікірінше, бұл тәсілді жүзеге асыру «басқарылатын дидактикалық әңгіме»

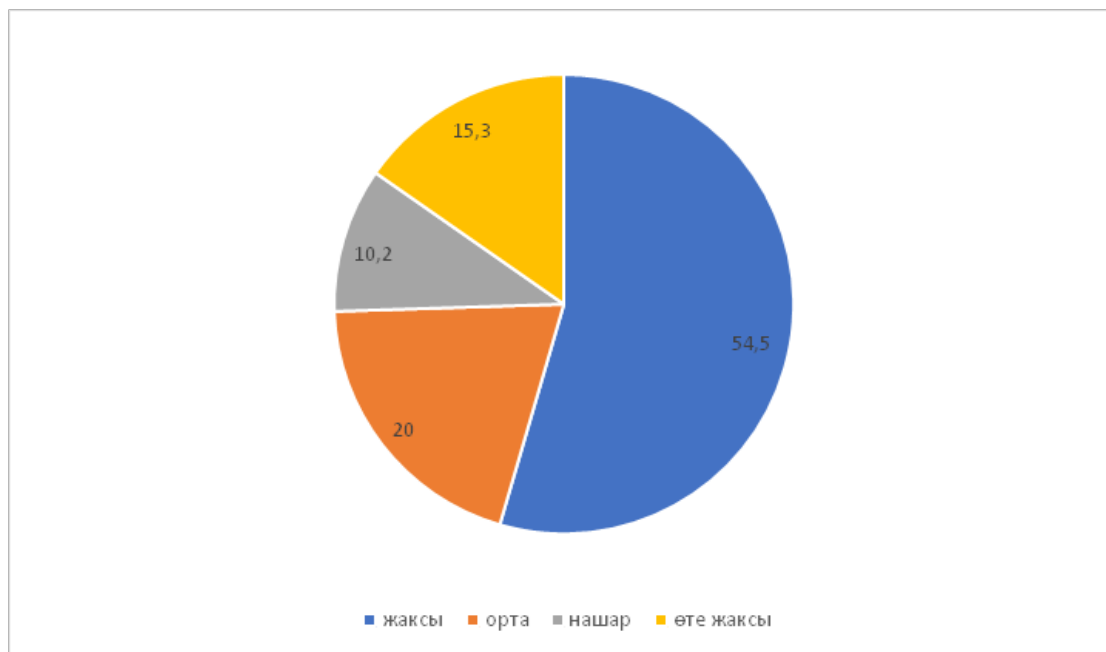
тұжырымдамасына назар аударуды көздейді. Мұндай әңгіменің симулирленген сипатына қарамастан, ол оқу (жазбаша, курстық) материалдарының мазмұнына кіріктіріледі, оларды зерделеу арқылы жеке қарым-қатынас сезімдері туындайды, зияткерлік ләззат (және) оқу уәждемесі «. О.Петерс (1994) қашықтықтан оқытуда білім беру коммуникациясын жасады деп санады. Оның пікірінше, мұғалім мұндай жағдайда көбінесе «оқу процесінің менеджері» болады. М. Моорға сәйкес, транзакциялық қашықтық географиялық емес, педагогикалық болып табылады, осыған байланысты «арнайы ұйым және оқыту рәсімдері, яғни» құрылым «(дараландыру) «диалог» талап етіледі.

Тарихы

Компьютерлік технологиялардың пайда болуы қоғамның дамуындағы ақпараттық немесе коммуникациялық революцияларға байланысты. Зерттеушілер белгілеген кезеңдік сәттердің қатарында жазба өнертабысын және пошта байланысын құруды, уақыт пен кеңістікте білім беру мүмкіндігімен кітап басудың пайда болуын атап өтуге болады; электр энергиясын, ал онымен телеграф және халықаралық байланыстарды игеру сияқты инновацияларды; ақпарат беру процесіне жедел және көрнекілік қосқан дауыстық байланыстың (телефон, теледидар) пайда болуы және оның адамзат өмірінің барлық жақтарына қызу енуі. Технологиялардың қарқынды дамуы ақпараттық білім беру практикаларының, атап айтқанда қашықтықтан білім берудің таралу қарқынына да себепші болды. Қашықтықтан білім беру тарихын (бастапқыда ол «корреспонденттік» деп аталды) XVIII ғасырдың 20-шы жылдарында елдің кез келген нүктесінде «стенографияны зерттеу үшін студенттерді жинаған К. Филипстің есімдерімен байланыстырады. Корреспонденттік таратулардың көмегімен Ч.Тусен және Г. Ланченштейдт (Берлин, 1856 ж.) сырттай институтында оқытылды. Бірнеше жылдан кейін АҚШ-та алғашқы сырттай мектептер құрылды (А. Э. Тикнор, А. Питман), онда оқу да пошта жөнелтілімдерінің көмегімен жүргізілді.

Л.С. Выготскийдің әлеуметтік-мәдени теориясында танымды дамытудың негізі, ең алдымен, адами өзара іс-қимыл болып табылады деп айтылады. Оның ең басты постулаттары - бұл жоғары психикалық функциялар, тілдік даму сатылары және сөйлеу функциялары, жақын даму аймағы және қосалқы конструкциялар (мөлшерлі көмек) туралы идеялар. Бұл ретте барлық жоғары функциялар адамдар арасындағы шынайы қатынастар ретінде туындайды. Выготский теориясы: оқыту әлеуеті «проксималдық даму аймағымен» (ЗПР) шектелген, яғни білім алушының «когнитивтік дайындығы» саласымен шектелген, толыққанды даму үшін көмек пен әлеуметтік өзара іс-қимыл қажет. А.Р. Бессудновтың, В.М. Маликтің, Д.Л. Константиновскийдің, И.Д. Фруминнің және т.б. еңбектері білім беру мүмкіндіктерінің теңдігі проблемасының кейбір тәсілдеріне арналған. Қазіргі уақытта білім беруде қашықтықтан оқыту нысандарының таралуы отандық талап-тілерде түсіндірілетін қашықтықтан оқытудың мәнін зерделеуге қызығушылықтың артуына себепші болады. Қашықтықтан оқыту қазіргі уақытта қабылданып жатқан білім беруді жалпыға бірдей цифрландырудың бір бөлігі болып табылады. Қоғам (мұғалім, ғылыми және ата-ана) осы процестің әлі зерттелмеген нәтижелеріне алаңдайды, бұл бір жағынан білім беру және ақпараттық ресурстарға, жалпы білімге, екінші жағынан көптеген жағымсыз салдарға қауіп төндіреді. Мұғалімді белгілі бір «диспетчерге, оның ішінде бағдарламаларға» айналдыру процесі және білім беру процесінің іс жүзінде жойылуы және білім беру сапасының нашарлауы үлкен алаңдаушылық тудырады, өйткені цифрландыру а) тек стандартталған материалды беруді қамтамасыз етеді және б) интернет идеясын абсолютті білім көзі ретінде дамытады.

Әр адамның тыныс-тіршілігінің маңызды салаларының бірі - білім. Кез келген елде білім беру жүйесі қоғамның әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамуының басты міндеттерін іске асыруды қамтамасыз етуге арналған, өйткені мектептер адамды бүкіл әлемді болашақта тануға дайындайды. Мектеп білімі қоғамдық өмірдің негізгі іргетасын

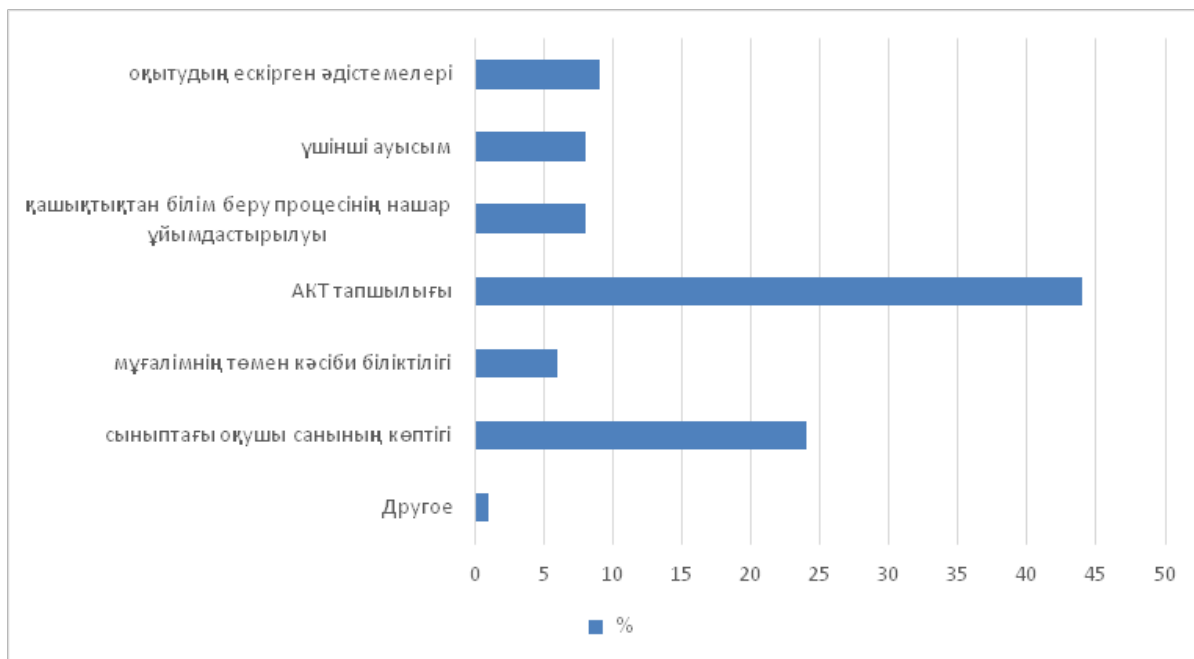
Сурет 1. Қашықтықтан мектепте білім беру сапасын бағалау (%- бен)

салатын және тәрбие мен оқытудың тиімді процесі туралы дәстүрлі түсініктермен инновациялық идеялар мен әдістерді интеграциялау процесінде ерекше сауатты және салмақты қарым-қатынасты талап ететін барлық педагогикалық жүйенің базалық буыны болып табылады. ҚР Президенті 2020 жылғы Жолдауында «заманауи, сапалы білім беру әрбір бала үшін қолжетімді болуы тиіс. Тең білім беру мүмкіндіктері - елді дамыту және әлеуметтік әділеттілікті қамтамасыз ету үшін қуатты ресурс».

Зерттеу әдістері

Зерттеу Түркістан облысы, Түлкібас ауданы оқытушыларының 2020 жылдың сәуір-мамыр айларында Google платформасындағы сауалнамалық онлайн-формалардың көмегімен жүргізілген әлеуметтік сауалнама нәтижелеріне негізделген. Сауалнаманың сұрақтарына 102 респондент жауап берді (бас жиынтығы - 1,2 мың адам), оның ішінде 94% әйелдер және 6% еркектер; 55% барлық сұралғандардың 12% -ында 3 жылдан кем, 38% -ында 3 жылдан 20 жылға дейін, 50% -ында 20 жылдан астам жалпы жұмыс өтілі бар; 74% жалпы білім бе-

ретін мектептерде, 1% - түзету мектептерінде және инклюзивті оқытатын мектептерде, 25% - білім беру орталықтарында, лицейлерде, гимназияларда және жекелеген пәндерді тереңдетіп оқытатын мектептерде жұмыс істейді. Сауалнамаға 175 адам қатысты. Іріктемеде әр түрлі сынып оқушыларының ата-аналары шамамен бірдей бөлінген (8-10%). Объективті себептермен 10-11 сынып оқушыларының ата-аналары ең аз үлесті құрады, олардың іріктеменің жалпы көлеміндегі жиынтық үлесі 11,3%. Сауалнамаға қатысқандардың 85% аудан орталығының тұрғындары, 15% ауылдық елді мекеннің өкілдері. Онлайн сауалнамада әйелдер (91%) белсенді болды. Респонденттер жасы бойынша шамамен тең бөлінді, 54% - 39 жасқа дейінгі ата-аналар, 45% - 40-59 жас аралығындағы ата-аналар. Сауалнама білім беру реформаларына қоғамның бағалауы, білім беру жүйесін дамыту проблемаларын анықтауға бағытталған бірнеше сұрақтардан тұрды. Респонденттердің көпшілігінің пікірінше (54,5%) Түлкібас ауданының қашықтықтан білім беру сапасына «жаксы» деген баға берді, 10,2% «нашар» деп бағалады және сауалнамаға қатысушылардың 15,3% -ы ғана «өте жаксы» деген баға берді (1-сурет).

Сурет 2. Мектеп қызметін қашықтықтан ұйымдастырудағы негізгі мәселелер

Зерттеу нәтижесі

Жүргізілген сауалнама нәтижелері мектеп қызметін ұйымдастырудағы негізгі проблемаларды анықтауға мүмкіндік берді (2-сурет). Олардың ішінде оқушыға үлкен жүктеме, сыныптағы балаларды даярлаудың әртүрлі деңгейі, екінші ауысым және бейінді оқытудың жоқтығы, оқытудың төмен деңгейі басым болып табылады. Қашықтықтан білім беру мәселесі жауаптар арасында 3-орынды иеленді, себебі респонденттер өз пікірлерін білдіре алатын «басқа» деген ашық сұрақ болды. Бұл ұстанымдар көбінесе сауалнама COVID-19 пандемиясының бірінші толқыны кезінде, білім беру ұйымдары тек қашықтықтан оқытуға көшкен кезде жүргізілгеніне негізделген.

Қашықтықтан оқыту режиміне байланысты тағы бір мәселе оқушылардың оқуға ынтасының төмендеуі болды. Осы әлеуметтік-мәдени факторға ауылдық мектептердің мұғалімдерінің басты мәселелер рейтингінде екінші орынды берді. Білім алушылардың ата-аналары баланың оқуға деген ынтасы тұтастай алғанда (46%) төмендегенін атап өтті. Сонымен қатар, ата-аналардың үштен бірі (37%) уәждеме өзгерген жоқ, ал 17% жағдайда да кө-

бейді деп есептейді. Алайда, негізінен ата-аналардың отбасыларында орта есеппен бір ғана бала оқиды. Аталған кезеңде қашықтықтан оқытудың алғашқы 5 проблемасына кейбір сабақтарды қашықтықтан өткізу қиындығы да кіреді (мұғалімдердің 32% осылай деп жауап берді). Қиындықтар қатарында респонденттер музыка, көркем еңбек, дене шынықтыру, қосымша білім беру пәндері бойынша сабақтарға арналған онлайн-платформаларда оқу материалдарының, сондай-ақ ерекше қажеттілігі бар балаларға арналған бейімделген құралдардың жетіспеушілігін атап өтті.

Балалардың шығармашылық қабілеттерін, өз бетінше жұмыс істеу қабілеттерін және т.б. дамыту бөлігінде қашықтықтан білім берудің тиімділігін ата-аналардың бағалауы, жалпы алғанда олардың жаңа ақпаратты меңгеру және бекіту мүмкіндіктері туындаған олқылықтар туралы куәландырады - 72% мұндай жағдайға қанағаттанбады. Мұғалімдер респонденттерінің үлкен үлесі (29%) мұғалімдер құрамында осындай тәжірибенің болмауы сияқты қашықтықтан оқыту проблемасын атады. Зерттеуге сәйкес, 2020 жылдың сәуіріне дейін мұғалімдердің 64% -ы білім беру онлайн-платформаларын пайдалану тәжіри-

бесіне ие болған, бірақ негізінен «өз пәні бойынша және үй тапсырмаларын орындау үшін күрделі тақырыптарды пысықтау қажеттілігі туындаған жағдайда» ғана қолданған. Сауалнамаға қатысушылардың 80% (мұғалімдер) жуығы сабақ барысында әр түрлі онлайн-ресурстарды қолданғанын атап өтті. Түлкібас ауданы мұғалімдері әріптестерімен кәсіби қарым-қатынас жасау және конференцияларға қатысу үшін (42%), оқу іс-шараларынан тыс ұйымдастыру үшін интернет мүмкіндіктерін жиі пайдаланды (41%). Бірінші жағдайда жауап бергендер арасында 20 жылдан астам (47%) еңбек өтілі бар үлкен жастағы мұғалімдер, ал екінші жағдайда 5 жылға дейінгі (31%) еңбек өтілі бар жас мұғалімдер басым топ болды. Қашықтықтан оқыту проблемаларын оқушылардың ата-аналары техникалық және ұйымдастырушылық жағдайларда ғана емес, сондай-ақ толыққанды денсаулықты сақтап қалудың мүмкін еместігін алынған сауалнама негізінде көрсетеді: «көру қабілеті, жүйке жүйесі, омыртқа жотасы бұзылады себебі қашықтықтан оқу барысында балалар таза ауамен тыныс алмайды және тапжылмай отырады», «балалар компьютерлерге көп уақыт өткізеді, бұл тәуелділікке алып келуі мүмкін», білім сапасына қатысты жауаптар: «балалар интернетке үйренеді, өздігінен білім алғысы келмейді», «балалар әлеуметтік тұрғыдан ауытқиды, бір-бірімен және мұғалімдермен сөйлесуді мүлдем тоқтатады.»

Білім беру моделінде «бетпе-бет» оқыту тәсілі ең тиімді оқыту тәсілі болып табылады. Алайда, қашықтықтан оқыту форматына көшуге қатысты анықталған проблемаларға қарамастан, халықтың 46% қашықтықтан оқытуды ұйымдастыру процесіне көңілі толды. «Сіздің балаларыңыз оқытудың жаңа жағдайларына оңай бейімделді ме?» деген сұраққа респондент-ата-аналардың жауаптарында оң көңіл-күй басым болды: 46% оқушылардың ата-аналары бала тұтастай алғанда, кейбір күш-жігерді қажет етсе де, оны орындап шықты деп есептеді, 21% «бала жаңа жағдайларға оңай бейімделді» деп мойындаса, 33% жағдайда теріс жауап берілді. Оқытудың жаңа практикасына көшу мұғалімдерді өз кәсібінде цифрлық білім беру технологияларын пайда-

лану бойынша одан әрі жоспарлауға әсер етті. Мәселен, сауалнамаға қатысушылардың басым бөлігі (67%) жаңа коронавирустық инфекцияның (COVID-19) таралуына байланысты жағдай тұрақтанғаннан кейін де тікелей басшылықтың ұйғарымына қарамастан сабақта цифрлық технологияларды пайдаланатынын мәлімдеді. Мұндай ниеттер жас мамандарға (72%), сондай-ақ өтілі бар мұғалімдерге (69%) тән. Ауылдық аудандарда сандық тәжірибені ұзартуға мұғалімдер корпусының жартысынан астамы (58%) ниет білдірді. Педагогикалық корпусының кәсіби қызметінде цифрлық контентті пайдалануды оң жоспарлау әртүрлі жастағы респонденттердің басым бөлігі (59%) жалпы алғанда білім берудегі цифрлық жаңалықтарға оң көзқараста болуымен байланысты. Респондент-мұғалімдердің мектептердің жаңа цифрлық жағдайларда жұмыс істеуге дайындығы туралы пікірі оңтайлы болмай шықты, бұл әсіресе түрлі деңгейдегі мектептердің мысалында көрінеді. Жауаптарға қарағанда, білім беру цифрландырудың дайындық деңгейі (38% ғана) ауылдық аудандарда қалыптасты. Педагогтардың бағалауы бойынша «элиталық» мектептер (сандық мектептер, гимназиялар, лицейлер, жекелеген пәндерді тереңдетіп оқытатын мектептер және т.б.) үлкен дайындыққа ие. Мұндай білім беру ұйымдары инновациялық алаң болып табылатыны белгілі.

Қорытынды

Жүргізілген зерттеулер әртүрлі факторлардың - техникалық, ұйымдастырушылық және әлеуметтік-мәдени факторлардың анықталған кешенін сақтау кезінде қашықтықтан оқыту форматының ықтимал қиындықтарын көрсетті. Білім беру қатынастарының барлық қатысушылары (мектеп қызметкерлері, оқушылар, ата - аналар) тең дәрежеде бұл жағдайға толық дайын болмады. Бұл дайын еместік: - әдіснамалық проблемаларда: цифрлық тәжірибенің болмауы және бірқатар пәндер бойынша онлайн-сабақтар өткізу үшін мүмкіндіктердің болмауы; - әлеуметтік-мәдени проблемаларда: қашықтықтан «үйде оқыту» жағдайында оқушылардың білім беру уәждемесін төмендету.

Эпидемиологиялық жағдай мұғалім өкілдерінің әлеуметтік жай-күйіне кері әсерін тигізді (білім сапасының пайыздық үлесінің төмендеуі). Алайда, ол педагогтардың кәсіби мінез-құлқына және ұйымдастырушылық мәдениетіне, мысалы, мектеп қызметкерлерінің инновациялық технологияларды өзінің әдеттегі жұмысында пайдалану ниетінің азаюына ғана қатысты болды, бұл қашықтықтан білім берудің «сәтсіздіктеріне» реакция болды. Қашықтықтан оқыту форматын жаппай іске асыру 2020 жылғы сәуірге дейін оны өзінің кәсіби қызметінде пайдаланбағандарға немесе пайдаланудан қорыққандарға осындай тәжірибе алуға және оларды пандемияға дейін де белсенді түрде іске асырғандарға осындай нысандардың артықшылықтарын бекітуге мүмкіндік берді. Екіншіден, оқушылар электронды материалдармен өз бетінше жұмыс істеу тәжірибесіне ие болды, білім беру платформаларының мүмкіндіктері туралы өз білімдерін кеңейтті. Бұл одан әрі оқуға айтарлықтай көмек. Үшіншіден, педагогикалық қауымдастық өз еңбектерін де, өз әріптестерінің электронды оқу материалдарын да сынақтан өткізуге, олардың сапасын, практикалық пайдалылығы мен пәрменділігін, оларды одан әрі әзірлеуде сөзсіз бәсекелестікті бағалауға мүмкіндік алды. Төртіншіден, оқушылардың ата-аналары, олардың пікірінше, «баланың сабақ кезінде өзін қалай ұстайтынын және шынайы білім деңгейін» өз көздерімен көре алды. Бесіншіден, мұғалімдер құрамы жалпы алғанда білім берудегі цифрлық трансформацияға адалдық танытып, оның даму перспективаларын түсінді. Педагогтардың пікірінше, ҚР ұлттық даму мақсаттарын іске асыруда білім беру желісі мен инфрақұрылымның тиісті жаңалықтарға дайын болмауы шектеші бола алады. Проблемаларға байланысты білім беруді басқару органдары таяу перспективада мынадай сәттерді пысықтауы қажет: - онлайн-оқытуға арналған платформаларды немесе сыныптардың параллельдері бойынша анағұрлым нақты анықтау, - оқушылардың отбасыларында қажетті техниканың болуы туралы мәліметтерді жинау; - жаңа оқу жылында оқуға бірқалыпты кіру мақсатында балаларға арналған оңалту іс-шараларын көз-

деу; (мұқият оқу жоспарлары, алдыңғы оқу жылының 4-ші тоқсанындағы тақырыптарды қайталау және т.б.)- тиісті жағдайларда оған неғұрлым нәтижелі көшу үшін қашықтықтан оқытудың жоспарлы жүйесін енгізу. Форс-мажорлық жағдайларда білім беру процесін ұйымдастырудың баламалы нысаны ретінде мектепте қашықтықтан оқытуды практикалық іске асыру нәтижелері іргелі проблемаларды да анықтады, оларды шешпей, біздің ойымызша, қашықтықтан білім беру нысандарына жаппай көшу орны толмас әлеуметтік салдарларға әкеп соғуы мүмкін. Олардың ішінде: - «тірі» мұғалімнің рөлі мен қатысуын қайта бағалау қажеттілігі. білім беру процесінде, балаларды әлеуметтендіруде, тұлғаны қалыптастыру мен тәрбиелеуде жас психологиясының ерекшеліктерін білетін педагог); - адамның әлеуметтік-психологиялық қажеттіліктері мен даму заңдылықтарын жаңа білім беру әдістемелерімен, тәсілдерімен және технологияларымен зерттеуді өзектендіру және интеграциялау; - сапалы білім алу мүмкіндігіне әлеуметтік-экономикалық жағдай мен цифрлық теңсіздіктің әсерін болдырмайтын тетіктерді іздестіру (базалық конституциялық ретінде) ҚР азаматының құқығы) және бұл түсінікті, өйткені білім беру жүйесінің міндеті білім алушыларда ғылыми білім жүйесін (қандай да бір салада) және оларды жеке, әлеуметтік және кәсіптік міндеттерді шешу үшін қолдану дағдыларын қалыптастырумен шектелмейді. Білім берудің басты міндеті - білім алушының жеке басын, оның өмірлік тәжірибесін дамыту, оны серпінді өзгеретін ортада өзін-өзі іске асыру үшін жағдай жасау, бұл білім беру процесінің барлық қатысушыларының тірі қарым-қатынасының болмауы жағдайында табысты қамтамасыз ету мүмкін емес. Студенттер мен оқытушыларды қашықтықтан оқытуға қатысты талдау дайындаудың барлық деңгейлері мен бағыттарының базалық формалды білім беру жүйесінде ол білім алудың дәстүрлі форматының әлеуметтік-педагогикалық, ұйымдастырушылық, психологиялық және басқарушылық әлеуетін толықтыратын және күшейтетін нысан ретінде қарастырылуы мүмкін деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі

1. Уварова И.Д. Фрумина. Трудности и перспективы цифровой трансформации образования / Москва: Изд. дом Высшей школы экономики, 2019. – 344 с.
2. Леонидова Г.В., Головчин М.А. Национальный проект «Образование» и возможность его влияния на развитие человеческого капитала // Проблемы развития территории. – 2019. – № 4 (102). – С. 7-25. DOI: 10.15838/ptd.2019.4.102.1.
3. Уваров А.Ю., Ван С., Кан Ц. Проблемы и перспективы цифровой трансформации образования в России и Китае: матер. II рос.- кит. конф. исследователей образования «Цифровая трансформация образования и искусственный интеллект» (Москва, Россия, 26-27 сентября 2019 г.). Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». – Москва: Изд. дом Высшей школы экономики, 2019. – 155 с.
4. Лукиных Т.Н., Можаяева Г.В. Информационные революции и их роль в развитии общества // Гуманитарная информатика. – 2005. – № 2. – С. 5-14.
5. Moore M. Toward a theory of independent learning and teaching. Journal of Higher Education. – 1973. – Vol. 44(12). – P. 661-679.
6. Петькова Ю.Р. История развития дистанционного образования: положительные и отрицательные стороны МООС // Успехи современного естествознания. – 2015. – № 3. – С. 199-205.
7. Peters O. Distance teaching and industrial production: a comparative interpretation in outline, in D. Sewart, D. Keegan y B. Holmberg (eds.). Distance Education: International Perspectives, London, Croom Helm, 1983.
8. Скляренко Т.М. Зарубежные концепции дистанционного образования // Образование и наука. – 2013. – № 1 (100). – С. 106-116.
9. Holmberg B. The Evolution, Principles and Practices of Distance Education. – Oldenburg: Bibliotheks und Informations system der Universität Oldenburg, 2005. – 171 p.
10. Alemnge F. Distance learning models and their effusiveness in cameroon higher education. Creative Education. – 2018. – Vol. 9. – P. 791-817. DOI: 10.4236/ce.2018.95059.
11. Holmberg B. Theory and Practice of Distance Learning. – London: Routledge, 1989. – 252 p.
12. Moore M.G. Editorial: distance learning theory. The American Journal of Distance Learning. – 1991. – Vol. 5. – P. 1-6.
13. Звягинцев Р.С., Керша Ю.Д., Пинская М.А. Переход на дистанционное образование: детальный разбор муниципального кейса: САО-экспресс (в доработке). – Центр общего и дополнительного образования им. А.А. Пинского Института образования НИУ ВШЭ, 2020. – 21 с.
14. Жук А.А., Фурса Е.В. Нарративный анализ институциональных ловушек сферы образования и науки России // Журнал институциональных исследований. – 2019. – Т. 11. № 1. – С. 176-193. DOI: 10.17835/2076-6297.2019.11.1.176-193.
15. Гнатышина Е.В., Саламатов А.А. Цифровизация и формирование цифровой культуры: социальные и образовательные аспекты // Вестник ЮУрГГПУ. – 2017. – № 8. – С. 19-23.

А.Ж. Мақұлбек

Международный университет информационных технологий, Алматы, Казахстан

Социологическая оценка системы школьного образования в условиях пандемии

Аннотация. Данная статья посвящена результатам социологического исследования качества образования в средних учебных заведениях во время пандемии. Целью исследования было определение уровня удовлетворенности качеством школьного образования и выявление проблем системы образования в современных условиях. Несмотря на имеющийся опыт и определенную готовность сектора образования к использованию дистанционных форм обучения, массовый переход в режим «онлайн» создал ряд проблем как для учителей, так и для учащихся и их родителей. Исследование представляет собой социологический анализ результатов дистанционного обучения в школах в условиях режима самоизоляции в связи с необходимостью сдерживания распространения коронавирусной инфекции в стране. Практическая значимость заключается в формировании базы знаний и основы для принятия взвешенных и адекватных управленческих решений, как в случае возникновения подобных чрезвычайных ситуаций,

так и в ходе дальнейшей реализации Национальных целей развития Республики Казахстан до 2030 года: цифровая трансформация, достижение «цифровой зрелости» экономика и социальная сфера, включая образование.

Ключевые слова: дистанционное обучение, онлайн-обучение, общеобразовательная школа, учитель, родители, учащиеся, COVID-19.

A.Zh. Makulbek

International University of Information Technologies, Almaty, Kazakhstan

Sociological assessment of the school education system in the context of a pandemic

Abstract. This article is devoted to the results of a sociological study of the quality of education of secondary education facilities during the pandemic. The aim of the study was to determine the level of satisfaction with the quality of school education and identify the problems of the education system in modern conditions. Despite the existing experience and certain readiness of the education sector to use distance learning forms, the massive transition to the «online» mode has created a number of problems for both teachers and students and their parents. The study is a sociological analysis of the results of distance learning in schools under the conditions of a self-isolation regime due to the need to curb the spread of coronavirus infection in the country. The practical significance lies in the formation of a knowledge base and the basis for making balanced and adequate management decisions, both in the event of such emergency situations and in the course of further implementation of the National Development Goals of the Republic of Kazakhstan until 2030: digital transformation, achieving the «digital maturity» of the economy and social sphere, including education.

Keywords: distance learning, online learning, general education school, teacher, parents, students, COVID-19.

References

1. Uvarova I.D. Frumina. Trudnosti i perspektivy cifrovoj transformacii obrazovaniya [Difficulties and prospects of digital transformation of education] (Moskva: Izd. dom Vysšej shkoly ekonomiki, 2019, 344 s.) [Moscow: Ed. house of the Higher School of Economics, 2019, 344 p.]. [in Russian]
2. Leonidova G.V., Golovchin M.A. Nacional'nyj projekt «Obrazovanie» i vozmozhnost' ego vliyaniya na razvitie chelovecheskogo kapitala, Problemy razvitiya territorii [National project «Education» and the possibility of its impact on the development of human capital, Problems of territory development], 4(102), 7-25 (2019). DOI: 10.15838/ptd.2019.4.102.1. [in Russian]
3. Uvarov A.YU., Van S., Kan C. Problemy i perspektivy cifrovoj transformacii obrazovaniya v Rossii i Kitae: mater. II ross.- kit. konf. issledovatelej obrazovaniya «Cifrovaya transformaciya obrazovaniya i iskusstvennyj intellekt» (Moskva, Rossiya, 26-27 sentyabrya 2019 g.). Nac. issled. un-t «Vysshaya shkola ekonomiki» [Problems and prospects of digital transformation of education in Russia and China: mater. II Russian - Chinese conf. education researchers «Digital transformation of education and artificial intelligence» (Moscow, Russia, September 26-27, 2019). National research University «Higher School of Economics»] (Moskva: Izd. dom Vysšej shkoly ekonomiki, 2019, 155 s.) [Moscow: Ed. house of the Higher School of Economics, 2019, 155 p.]. [in Russian]
4. Lukinyh T.N., Mozhaeva G.V. Informacionnye revolyucii i ih rol' v razvitiі obshchestva, Gumanitarnaya informatika [Information revolutions and their role in the development of society, Humanitarian informatics], 2, 5-14 (2005). [in Russian]
5. Moore M. Toward a theory of independent learning and teaching. Journal of Higher Education, 44(12), 661-679 (1973).
6. Pet'kova YU.R. Istoriya razvitiya distancionnogo obrazovaniya: polozhitel'nye i otricatel'nye storony MOOS, Uspekhi sovremennogo estestvoznaniya [The history of the development of distance education: the positive and negative sides of the MEP, Successes of modern natural science], 3, 199-205 (2015). [in Russian]
7. Peters O. Distance teaching and industrial production: a comparative interpretation in outline, in D. Sewart, D. Keegan y B. Holmberg (eds.). Distance Education: International Perspectives, London, Croom Helm, 1983.
8. Sklyarenko T.M. Zarubezhnye koncepcii distancionnogo obrazovaniya. Obrazovanie i nauka [Foreign concepts of distance education. Education and science], 1(100), 106-116 (2013). [in Russian]

9. Holmberg B. The Evolution, Principles and Practices of Distance Education (Oldenburg: Bibliotheks und Informations system der Universität Oldenburg, 2005, 171 p.).
10. Alemnge F. Distance learning models and their effusiveness in cameroon higher education. *Creative Education*, 9, 791-817 (2018). DOI: 10.4236/ce.2018.95059.
11. Holmberg B. *Theory and Practice of Distance Learning* (London: Routledge, 1989, 252 p.).
12. Moore M.G. Editorial: distance learning theory. *The American Journal of Distance Learning*, 5, 1-6 (1991).
13. Zvyagincev R.S., Kersha YU.D., Pinskaya M.A. Perekhod na distancionnoe obrazovanie: detal'nyj razbor municipal'nogo kejsa: SAO-ekspress (v dorabotke) [Transition to distance education: a detailed analysis of the municipal case: SAO-express (in progress)] (Centr obshchego i dopolnitel'nogo obrazovaniya im. A.A. Pinskogo Instituta obrazovaniya NIU VSHE, 2020, 21 s.) [Center for General and Additional Education. A.A. Pinsk Institute of Education NRU HSE, 2020, 21 p.]. [in Russian]
14. ZHuk A.A., Fursa E.V. Narrativnyj analiz institucional'nyh lovushek sfery obrazovaniya i nauki Rossii, ZHurnal institucional'nyh issledovaniy [Narrativnyj analiz institucional'nyh lovushek sfery obrazovaniya i nauki Rossii, ZHurnal institucional'nyh issledovaniy], 11(1), 176-193 (2019). DOI: 10.17835/2076- 6297.2019.11.1.176-193. [in Russian]
15. Gnatyshina E.V., Salamatov A.A. Cifrovizaciya i formirovanie cifrovojkul'tury: social'nye i obrazovatel'nye aspekty, Vestnik YUUrGGPU [Digitalization and the Formation of Digital Culture: Social and Educational Aspects, Bulletin of the South Ural State State University of Higher Education], 8, 19-23 (2017). [in Russian]

Автор туралы мәлімет:

Мақұлбек А.Ж. – педагогика ғылымдарының магистрі, лектор, Халықаралық ақпараттық технологиялар университеті, Манас көш. 34/1, Алматы, Қазақстан.

Makulbek A.Zh. – master of Pedagogical Sciences, lecturer, International University of Information Technologies, Manas str. 34/1, Almaty, Kazakhstan.